

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Lelkészwálasztás meghívás útján.

A budapesti országos zsinaton hozott egyházi törvények IV. fejezete (a 199—204. §§.) a fentebbi cím alatt szabályozza a rendes lelkeszi állomásoknak *meghívás* útján való betöltését.

A debreczeni előző zsinaton hozott törvények ezen intézményt nem ismerik.

Még az egyházalkotmányi albizottság „Javaslat” sem ismeri azt; de a zsinati előkészítő bizottság 1891. máj. 4—10. üléséből kiadott „Törvényjavaslatban” már benne van.

Az indokolásból azt is megtudjuk, hogy miért. Tehát azért,

a) Mert a legjelesebb, annál fogva önérzetes férfiak nem pályáznak, nem akarván magokat s tekintélyes nevöket a választás esélyeinek, esetleg a meghurczoltatás veszélyének kitenni; holott egyenes meghívás útján elfogadnák azt az állást, melynek diszei s az egyház építői és méltó dicsekedései lehetnének.

b) Mert a választó egyház esetleg egyet sem ismer a pályázók közül, a próba szónoklás pedig tiltva lévén . . . a választás a véletlenre van bízva sokszor, mintegy sorsjátékkal.

c) Mert általános hátránya a pályázatnak az oknélküli, egyen kívül a többire nézve sikertelen csődülés, melyet némelyek úgy megszoknak, hogy évről-évre mindenhová pályáznak s ez által elkoptatják nevöket stb.

Mi azért a pályázást nem akarjuk a választás egyetlen útjául tartani, — szól a bizottsági javaslat — hanem lehetővé akarjuk tenni a választást pályázat nélkül is s a pályázatot ott tartani fel, hol a gyülekezet a nélkül nem tud, vagy nem akar választani.

Ezért vissza kívánjuk állítani, megengedőleg, a választás előbbi módját: a meghívást.

De igyekszünk szorosán körül írni annak

módozatait is, melyek szerint a gyülekezetek *valódi akarata* érvényesüljön s az *elhamarkodás* vagy *félrevezettetés* veszélyei lehetőleg kikerültessenek.

A törvényjavaslat ezután a meghívás módozatait is előírja. Ebben szó sincs arról, *mintha már a puszta meghívás kérdésének eldöntéséhez is az összes választók mozgósítása lenne szükséges.*

A konvent is csak annyit mond ki, hogy az állomás pályázatra bocsátása akkor történjék, ha az összes választók 20%-a nyilatkozik az egy jelölt ellen.

Tehát a *konventen is a választóknak csupán egyszeri összehívása czéloztaték* a végett, hogy ekkor megtudható legyen, vajjon az összes választók húsz százaléka nem nyilatkozik-e az egy jelölt ellen, mely esetben a pályázat útján való választás iránt azonnal intézkedés történt volna.

A zsinaton ezen előzmények daczára mégis létrejön a 199. §., mely szerint meghívás útján csak abban az esetben tölthető be a megüresült lelkeszi állomás, ha az illető jogosult választóknak legalább kétharmada egy jelöltben állapodik meg.

Arra a kérdésre, nem tudnám-e megmondani, hogy került az egyházi törvények közé ez a szerencsétlen szakasz, mely a meghívás üdvös intézményét a *nagy egyházakban* legyőzhetetlen akadályok elé állítja — következőleg felelek.

Látom azt a zsinati irományokból, hogy a 199—204. §§-ok újra szövegezés végett egy bizottsághoz tételnek. Látom, hogy a 119. §-hoz egy zsinati tag még külön indítványt is tesz. Látom, hogy a bizottság az ujrászövegezést végrehajtja. De azt is látom, hogy a mikor ez a szövegezés tárgyalásra kerül, a világi elnök ezzel a kijelentéssel kezdi meg a tárgyalást:

„Természetesen, a 199. §., mint a mely már elfogadtatott, érintetlenül van hagyva.“

Tehát egy szakasz, mely szövegezés végett bizottsághoz tételik, melyhez egy zsinati tag külön indítványt tesz, a következő ülésen tárgyalás alá sem kerül, hanem elnökiileg elfogadottnak jelentetik ki.

A legnagyobb nyugtalansággal kerestem az okot, mely a zsinat nagyérdemű világi elnökét ilyen enunziációra bírhatta.

Ha helyes nyomon járok, akkor azt a zsinati jegyzőkönyv 226. j.-könyvi száma alatt meg is találtam, melyben ki van mondva, hogy meghívás útján csak az esetben tölthető be a megüresült lelkészi állomás, ha az illető jogosult választók $\frac{2}{3}$ -da egy jelöltben állapodik meg és *mihelyt* $\frac{1}{3}$ -da a jogosult választóknak az egy jelölt ellen nyilatkozik, *azonnal* pályázat eszközöltessék.

Ez a rendelkezés a jegyzőkönyvben egy mondatban, mint *folytatólagos cselekmény* van megszabva s *ez az egységes határozat*, a törvény-szövegben mégis két külön szakaszban, a 199. és 203. §§-okban szétforgácsoltatván, az eredmény az lón, hogy sokan vannak közöttünk, a kik meghívás esetén a választó közönség kétszeri mozgósítását (a hibás törvénytövegezés alapján) elengedhetetlen feltételnek hirdetik, a mihez természetesen még egy harmadik mozgósítás is járulhat abban az esetben, a mikor a másodszori összehívásnál az ellenzők többen volnának az összes jogosult választók egy harmadánál.

Hiszen ez az állapot egy valóságos ostrom-állapot kreálása volna a nagyobb egyházak életében, a mely szomorú állapotnak azonban — szerencsére — mégis van egy gyógymódja, az nevezetesen, hogy a gyülekezet a meghívás mellőzésével egyenesen a pályázathoz foghat.

Igen! de hát akkor hol maradnak azok az üdvös eredmények, a miket a meghívás intézményének behozatalához kötött az egyházi törvényhozás éppen a nagyobb egyházakban? mert hiszen azt csak el nem fogja hitetni vellem senki, hogy azok a „legjelesebb, annál fogva önértékes férfiak“ a kisebb egyházakra gondoltak volna akkor, mikor a meghívás előnyeit a tárgyaláskor oly fennhangon hirdetgették.

El nem hallgathatom abbeli aggodalmamat, hogy ez a 199. §. megölője leend az egész meghívás intézményének, ha a hibás törvénytövegezés a *judikaturában helyes magyarázatot nem nyer.*

Hogy mi lenne a helyes magyarázat, arra a zsinati okmányok útmutatása alapján reá jöhettünk.

Minden kétségen felül áll az, hogy a nagy egyházak zaklattatásától óvakodnunk kell, mert ez csak az *egyházi kortesek* malmára hajtana a vizet.

Mert már ilyen kortesek is vannak s féltő, hogy a kedvező talajviszonyok mellett számuk még inkább szaporodni fog.

Lehetetlen a zsinati törvényhozás intenczióját akkép gondolnunk, hogy a meghívás üdvös intézményét mint *czélt* tűzvéni ki, ennek elérésére a *legalkalmatlanabb eszközöket* választotta volna.

Mert hiszen erre valami alkalmatlanabb eszközt még csak gondolni sem lehet, mint a választók kétszeri, sőt háromszori mozgósítását.

Mikor a törvényjavaslat indokolásában az mondatik, hogy visszaállítani kívánjuk a választás *előbbi* módját, kérdjük: nem a presbyterium *irányadó és kezdeményező tevékenységére* gondoltak-e a bizottság tisztelt tagjai?

Mi volt a választásnak az az „*előbbi* módja“?

Hát az, hogy az *önmagát kiegészítő presbyterium*, az esperes és e. megyei gondnok egyetértésével, azt hitta meg papjának, a kit jónak látott.

Most meg a *történelmi fejlődés* talán azt hozná magával, hogy 4—5000 embert kétszer vagy háromszor is mozgósítsunk azért, hogy egy lelkészt meghívás útján megválaszthasson magának?

Egyházam hű fiának tartom magamat, de nyíltan kijelentem, hogy az *egyházi élet e fajta malasztjából részt nem kérek magamnak.*

Meg vagyok győződve, hogy százan és ezren gondolkozunk ekképen.

Már. t. i. a kik az ilyen választási meg-megújuló manoevrizásokban nem találjuk fel egyházi életünk felvirágoztatásának előfeltételeit.

Jól van! kívánjuk mindnyájan azt, hogy a gyülekezet valódi akarata érvényesüljön és hogy az elhamarkodás, vagy félrevezetés veszélyei lehetőleg elkerültsenek, de hiszen mind ez a választók egyszeri összehívásával is elérhető. A választó közönségnek ez egyházmegyei elnökség által megbízott egyének előtti megjelenésével s a törvény 203. §-ban megszabott eljárás megtartása mellett: *minden kérdés egy csapással lesz megoldva.*

Meglehet ugyanazon alkalommal tudni azt, hogy az ellenzők többen vannak-e az összes jogosult választók egy harmadánál; és egyuttal megtudhatjuk azt is, a mit a 199. §. rendel, hogy a választók két harmada valójában meg-állapodott-e egy jelöltben, a mint ennek, például a presbyterium, már előzetesen kifejezést adott.

Az egymáshoz tartozó, de a hibás, mert a zsinati jegyzőkönyv 226. számának szövegezését és szellemét ignoráló törvényszerkesztés alkalmával egymástól szétszakított 199. és 203. §-ok akkor nem fognak két külön összehívást rendelni, hanem — rendelkezéseik egymást kiegészítve — a 203. § szellemében, minden oldalról megnyugtató magyarázatot lelhetnek.

Máskülönben — meggyőződésünk az, hogy a nagyobb egyházak életéből a lelkesválasztási törvények IV. fejezete, legalább tíz évre excommunicálva lesz.

Mert sokkal komolyabb időket élünk, sem-hogy azt lenne szabad hinnünk, hogy egy egyszerű papi állás betöltése esetén is, egyházi életünk ok nélkül való kétszeri, sőt háromszori felzavargatása káros következményekkel nem fogna járni egyetemes egyházunkra nézve.

Dr. Kovács Sándor.

Levél és epilógus.

I.

L e v é l.

Budapest, 1895. jun. 4.

T. Szerkesztő úr!

Alig hiszem, hogy ama nyílt levélre, melyet a „Debreczeni Prot. Lap“ legközelebbi számában Eröss Lajos püspökladányi lelkész úr megkezdett, részletesen válaszolok valaha. Mert a mit válaszképen elmondhatnék, azt már „Gondolatok a belmissióról“ című cikkemben (lásd: „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ 20-ik szám) kifejtettem. Nem hagyhatom azonban csak egy percig is válasz nélkül ama nyílt levél következő részét:

„És itt szíveskedjék nekem Nagytiszteletűséged egy kis indiskréciót megengedni.

Őn mielőtt Püspökladányban bennünket megjelenésével szerencsételtetett volna, huzamosabb időn át levelezésben állott egy ide fél év előtt beköltözött, egykor Budapesten általa praeparált és azután több esztendeig baptistáskodó, máskülönben ma már ismét buzgó református s általam is becsült jóra való debreczeni molnár-mesterrel. Ez aztán néhányadmagával összeállván, egyszer csak azzal a hírrel lepott meg, hogy Szabó Aladár úr holnap Püspökladányba érkezik s itt házi istenitiszteletet, meg a templomban bibliamagyarázatot tart. *Hangsúlyozom, hogy mindez az én előleges tudomásom, megkérdezésem és közbejöttöm nélkül, quasi a hátam megett történt.*“

Erre legelőször is azt jegyzem meg, hogy én sem az illető molnárt, sem senkit nem praeparáltam. Bibliát magyaráztam neki is, másoknak is. És hiába tetszett a „praeparálta“ után e szót „azután“ cursív betűkkel nyomtatni és sejtetni, hogy az én praeparálásom lett volna oka az ő baptistává léételének: én e vádat vissza-utasítom. Mert a mint azon a házi istenitiszteleten, melyet Püspökladányban tartottam s a melyen Tisztelendő úr is jelen volt, tetszett hallani: határozottan veszedelemnek mondtam a szakadárságot s ezt hangsúlyozni szoktam máskor is. Az a molnár nem az én bibliamagyarázataim következtében lett baptista, hanem mert máshol Budapestről távozta után, olyan református vallásos közöséget, a milyen alkalmas lett volna az ő lelki szomjának

a kielégítésére, nem talált. Mikor aztán Karczagon a vallásos élet a reformátusok közt feléledt (ez nagyrészt a „Kis Tükör“-nek tudható be, melynek előfizetői számát a hivatalos egyház 3 év alatt 4000-ról 1550-re engedte lesülyedni), hát a buzgó molnár felhasználta a legelső alkalmat, hogy a reformátusok közé visszatérjen. Sőt többet tett. Püspökladányba költözvén, egy ev. ref. jellegű belmissói kör létrehozásában buzgólkodott. Ez ügyben leveleztem vele, de leveleztem Tisztelendő úrral is s igyekeztem Tisztelendő urat rábírní, hogy álljon a mozgalom élére, támogassa azokat az egyszerű embereket. És Tisztelendő úr szíves készséggel engedett is e kérelemnek. Átdolgozta az alapszabályokat, melyeket az a molnár készített és segítségére volt híveinek, hogy azok az ő ev. ref. belmissói körüket megalakíthassák. Az Isten áldja meg érte! Bárcsak minden kártyázó, mulató, politizáló paraszt és úri casinót ilyen körre lehetne átalakítani. Csak azt nem tetszett jól tenni Tisztelendő úr, hogy ezeket a dolgokat el nem mondta, mert akkor már Tisztelendő úr leveléből kitént volna, hogy én nem valami baptistáskodó, hanem ép olyan emberekkel voltam összeköttetésben *Tisztelendő úr tudáival, tehát nem háta mögött*, a kik egyebek közt a baptistáskodásnak is útját akarják állani. De mást sem tettem a háta mögött. Sőt egyenesen kikértem a beleegyezését mindenhez, a mit Püspökladányban tenni akartam. Nem levélben kértem ki, de kikértem. A mikor ugyanis ápril 22-én vagy 23-án Enyedre készültem s az enyedi ref. lelkészt értesítettem, hogy 26-án leutazom (az enyedi ref. lelkészek engedélyét is kikérve, hogy prédikálhassak), írtam annak a molnárnak, hogy jöjjön ki 26-án az állomásra. Ki is jött az ev. ref. belmissói kör néhány tagjával együtt. Tisztelendő úrnak nem mertem írni, mert nem ismertem személyesen s nem akartam az állomásra kihívni. Arra meg nem volt idő, hogy választ várjak. Tehát a püspökladányi hívőknek ismételten szívkre kötöttem, hogy kérjék meg nevemben a Tisztelendő urat, hogy engedje meg bibliamagyarázatot tartását. Azok tehát nem állíthattak be Tisztelendő úrhoz azzal, hogy én bibliamagyarázatot *tartok*, hanem csak azt mondhatták, hogy *kérem* a Tisztelendő urat. S erre bizonyosság az, hogy Tisztelendő úr ápril 28-án, vasárnap ki is hirdette, hogy én kedden bibliamagyarázatot tartok. Ime, tehát semmi sem történt Tisztelendő úr előzetes beleegyezése nélkül, csak az, hogy én — horrendum dictu — Püspökladányon átutaztam s a vasútra egy Tisztelendő úr által is becsült molnárt, a kivel nagyon jó ügyben leveleztem s Tisztelendő úr tudtával leveleztem, kihivattam, miért? csak azért, hogy Tisztelendő urat megkérjem, engedje meg az evangéliom hirdetését abban az egyházban, melynek kebelében Tisztelendő úr közreműködésével s az én közreműködésemmel is egy ev. ref. belmissói kör alakult.

Azt én szívesen concedálok, hogy a mai ideges időkben jobb lett volna, ha én Enyedre utazásom előtt valami 10 nappal elgondoltam volna, hogy Püspökladányban kiszállok s Tisztelendő úrnak írtam volna. De hát, kérem szívesen, sokszor azt sem tudom, hol áll a fejem, annyi a dolgom. Hanem hogy én valami ballépést követtem volna el, azt határozottan visszautasítom. A legszébb különben az, hogy én mindezeket Tisztelendő úrnak már Püspökladányban elmondtam s Tisztelendő úr az én felvilágosításaimat acceptálta is. Azért hát engedje meg, hogy eljárását jó nagy „kis indiskréció“-nak nyilvánítsam. Hiszen maga is egy kis indiskréciónak nevezi. Ne tessék engem féltetni. Én küzdeni fogok a szakadárság ellen is, de más bajok ellen is küzdök.

Máskor majd jó előre megkérem Tisztelendő urat, de ugyanaóban a szellemben fogok prédikálni, mint a multkor prédikáltam, annyival is inkább, mert Tisztelendő úr is megelégedését nyilvánította.

Nagyon kérem a Szerkesztő urat, legyen kegyes e soroknak becses lapjában helyet adni.

Tisztelettel vagyok a Tekintetes Szerkesztő úrnak kész szolgálója

Szabó Aladár,
theol. tanár.

*
Szíves készséggel teljesítjük a nagytsz. úr kívánságát, kinek ritka vallásos lelkesedését becsülni tudjuk s annak őszinteségében sem kételkedünk. De szükségesnek tartjuk ez alkalommal, mintegy lapunk álláspontjának jelzése végett, megjegyezni, hogy bár világi ember létünkre nem érezzük hivatva magunkat arra, miszerint e kérdéseknek beható fejtegetésébe közvetlenül belebocsátkozunk vagy épen irányadásra vállalkozunk; mindamelllett nem hallgathatjuk el azon véleményünket, hogy az u. n. evangelizáció és belmissió terén itt-ott mind gyakrabban mutatkozó tulhajtások és üres beszédek kezdik ferde irányba terelni s unottá tenni a különben feletébb komoly figyelmet érdemlő ügyet, a mi pedig aztán teljességgel nem válik amaz s így egyházi és vallásos életünknek sem előnyére. Egyházunkhoz ragaszkodó, vallásos embernek tartjuk magunkat; de ha sokáig így foly ez a sajátságos, előttünk idegenszerű, megszentülési hajszá: akkor kétségbe kezdünk esni a felett, hogy talán nem is lehet ma már többé józan eszű magyar református embernek igazán vallásosnak lennie, mert hiszen ahhoz bizonyos beteges rajongás, valami kegyeskedő félkegyelműség multhatatlanul szükséges. Meg vagyunk győződve, hogy az efféle táplálék, ez az erőszakos megigazulásra törekvő eljárás nem a mi népünknek való. Ezen az uton szaporítjuk a rajongók számát, a rajongókkal pedig az egyházunk testéből kiszakadt szektákat; mert a rajongó jobbnak képzelvén magát a többi közönséges léleknel, természetes hajlamot érez arra, hogy a többiek s így az egyház köréből kivájjék, s olyan szektához csatlakozzék, a mely az ő beteges rajongásának kielégítésére több alkalmat képes nyújtani. Tehát épen az ellenkező czélt érjük el, mint a mire törekedtünk. Mindezeknél fogva nagyon helyen való dolognak találtuk, hogy *Ferenzy Gyula* és *Erőss Lajos* t. munkatársaink (utóbbi egész tanulmányszerűleg) oly alaposan hozzászóltak e kérdésekhez és oly hathatósan rámutattak a veszélyekre, a melyek ez oldalról némelyek tulhajtásai miatt egyházunkat fenyegethetik. Ily szempontból ítéjük meg Szalay úr alábbi cikkét is, a melyet a kérdés fontosságánál fogva s méltányosságából is szintén készséggel közöltünk.

Szerkesztő.

II.

Epilogus.

Nagytsz. tanár úr! Itt közlött s az erélyes „visszaütasítások“ villámainól szinte szikrázó eme soraira kevés mondanivalóm van; különben is „*ardua res vicisse alios: victoria major est animi fluctus composuisse suos.*“

Én nézeteimet dióhéjba szorítva s a lehető legnagyobb tárgyilagossággal előadtam; s ha most cikkeinket úgy az érvek, mint a keresztyén türelem szempontjából utólagosan a jámbor olvasó elfogulatlan bírálata alá bocsátjuk, úgy gondolom, nekem semmi okom nincs sem a megbánásra, sem a bírálattól való aggodalomra. Mindemelllett is azonban egy-két megjegyzést Nagytsz. teletűséged e levelére is tennem kell, mert az igazságnak világosságra van szüksége s a református hittudattal együttjáró férfias nyíltság mind a kettőnknek, sőt az általunk védelmezett ügynek is előnyére válhatik.

Tehát Nagytsz. teletűséged mindenekelőtt „visszaütasítja“ azt a vádat, mintha egy bizonyos ember baptistává levésének a szülőoka lett volna s ünnepélyesen kijelenti, hogy a „szakadárak ellen ezután is küzdeni fog.“ Hát a visszaütasítás, kedves kollega úr, egészen felesleges, sőt tárgytalan is. Ágyuval lövöldöz szünyogokra. Méltóztassék nyílt levelem idézett passusát higadtan átolvasni, én sem állítottam azt, sőt, mert erre részéről súly lett fektetve, ezennel a legnagyobb készséggel kijelentem, hogy püspökladányi beszédei református

szempontból kifogástalanok, tartalmi s alaki tekintetből igazán szépek valának. De elvitázhatatlan tény az, hogy az illető ember azután lett baptistává, a mikor már Nagytsz. teletűséged kezei alól kikerült. Ezzel a ténynyel tehát én csak azt kívántam s kívánom most is konstataálni, hogy az álmodozó pietismus tulhajtása veszedelmes dolog, mert leghamarabb egyházunknak legvallásosabb kedélyű tagjai esnek áldozataiul. Hiszen a tudományok színvonalán álló theologus előtt nem ismeretlen, hogy mindaz, a mit Önök most cselekesznek, átalánvéve régi és lutheránus eredetű dolog. Spener Jakab ugyanis már 1675-ben kiadta „*Pia desideria oder herzliches Verlangen nach gottgefälliger Besserung der wahren evangelischen Kirche*“ című iratát s ebben a többek között rámutat arra, hogy mily üdvös volna az, ha a régi apostoli szokás ismét gyakorlatba jönne és a rendes nyilvános istenitiszteleteken kívül más olyan összejövetelek is tartatnának, hol tanítóul nemcsak a lelkész lépne fel, hanem más kellő képzettséggel bíró laikus is s a predikátor felügyelete alatt az írásokat olvasnák, gondolataikat és kétélyeiket előhoznák s egymástól tanulnának. *Önök tehát haladnak lépésről-lépésre a pietista s mindenekfelett lutheránus Spénernek a nyomán.* De vajjon nem felejtették-e el, hogy ez a becsületes s egyházának utolsó lehelletéig hű fia, ki az általa rendezett házi összejövetelekben soha egyetlen egy alkalmat sem mulasztott el az egyházból való kiválás ellen inteni, — végre is milyen keserű valóra ébredt fel? Megérte nevezetesen azt, hogy tanítványai legelőször is Frankfurtban leszakadtak az anya kebeléről s lettek sektáriusokká. E felett való busulásában írta aztán később a pietismus atyja amaz igazán megható önvallomást: „*Dieses Unglück, dem ich mich nach Vermögen widersetzt habe, war dasjenige, was den schönen Wachstum des Guten in Frankfurt auf einmal darniederschlug.*“

Vegyék önök komoly memento gyanánt ezt a tanúságos történeti tényt s óvakodjanak épen a mai socialis időkben még a legnemesebb egyéni akaratból is saját iniciatívájokra a régi mesgyéket túlságosan megbolygatni. Mert a történelem ismétlődik s aztán ki fogja betömni az egyház testén meggondolatlanul felszakgatott réseket? Én Szabó Aladárt jó reformátusnak tartom s szívesen elhiszem, tapasztalásból is tudom, hogy mint mondja, a szakadárak ellen továbbra is küzdeni fog (hiszen ha ezt nem tenné, vagy példának okáért a baptistákkal kaczerkodnék, legyen meggyőződve, hogy most az ártatlan kritika helyett egyenesen a budapesti református theologiai tanszékről való haladéktalan elmozdítását követelném): de jegyezzük meg jól, hogy vallásos dolgokban, különben is konzervatív népünknel minden újító lépésnél a legnagyobb óvatosságra van szükségünk.

A mi azon megjegyzését illeti, hogy Püspökladányban nem az én „beleegyezésem“ nélkül szerepelt: hát erre egyszerűen, de komoly határozottsággal kijelentem, hogy én a szavakkal játszani nem szoktam. Tény az, hogy Nagytsz. teletűséged ebbeli szándékáról nekem előre egy árva ígét sem írt (különben is azt megelőzőleg tőle és akkor is *egészen más dologban* csupán csak egy levelet vettem és így egyáltalában nem is leveleztünk). Tény az, hogy jöveteléről az utolsó pillanatban (hétfőn jött s én szombaton délután) egyik híveimtől nyertem az értesítést s a midőn megérkezése után figyelmeztettem e törvényellenes eljárásra, valamint arra is, hogy itt a nyilvános istenitiszteletet 1000-en látogatják és hogy én sem az ilyen gazdanélküli számadásnak, sem a divatossá válni kezdő konventikulomoknak barátja nem vagyok, Nagytsz. teletűséged azzal lepett meg, hogy a házi istenitisztelet

megtartására már néhány embernek ígéretet tett, tehát szavát be kell váltania. No hát a pastoralis prudentia legelemibb követelése szerint már ekkor és ilyen körülmények között józan gondolkozással csakugyan nem tehettem mást, minthogy a botrány elkerülése végett a házhoz való bemenetelbe nolle velle beleegyeztem. De határozottan elvem ellenére s ha az a levelezés nem sine ime történik s Nagytiszteletűséged engem az erkölcsi kényszer eme prokrusteszi ágyába bele nem szorít: bizony mondom, nálam a templomban ugyan prédikálhat, meg is köszönöm Önnek, de az istenitiszteletből konfessióink ellenére divatot nem csinálunk.

Különben mindez Nagytiszteletűséged fenti soraiból is világosan kiténik és így a további részletezés egészen felesleges.

És ha mint látom, Nagytiszteletűséged talán kissé zokon veszi tőlem azt, hogy nyílt levelemben a többek között ezt is felemlítettem, hát először is bátor vagyok emlékeztetni arra, hogy *Nagytiszteletűséged felhívására* s kölcsönös megegyezésünk folytán vittük a kérdést a nyilvánosság terére; másodsor ez a dolog nem privát, nem személyes dolog, hanem az egyetemes magyar kálvini egyházat nagyon is közeli érdeklő olyan mozgalom, melynek szellőztetésénél voltaképpen sem kis, sem nagy indiskrécióról nem szólhatunk s ha én mégis ezzel a kifejezéssel éltem, azt pusztán udvariasságból tettem.

Hogy felvilágosításait acceptáltam? Hát először is kérve kértem, hogy erről a dologról míg házamnál hozzá szerencsém lesz, ne beszéljünk; hadd legyek én addig csak a házi gazda. Mikor aztán a kérdés tárgyalásába mégis belementünk, acceptáltam igenis és acceptálom most is azon elvi kijelentését, hogy a keresztyénység erejét a társadalom élő organismusába be kell oltanunk és rajta kell lennünk, hogy az értelmes, józan és munkás hittudat életünkön a templomon kívül is megláttassék. De ez nekem régi elvem és törekvésem s ebből kifolyólag én p. o. az elmúlt télen is egyházközségemben az egyes olvasóköroket több ízben felkeresvén, azokban felolvasásokat tartottam olyan közkeletű dolgokról, melyeket tárgyánál fogva szószéki beszédeimbe fel nem vehettem, de a melyeknek ismertetését közművelődési és keresztyéni szempontból szükségesnek tartottam. Ezt tenni fogom ezután is; az ilyen értelemben gyakorolt belmissiónak, kivált ha az a gyakorlati élet és a helyi viszonyok követelményeit sem hagyja figyelmen kívül, igenis barátja vagyok, Nagytiszteletűségeddel ezeken a pontokon szívesen kezdet fogok, *hanem konfessióink s törvényeink romjain vitus tánczot tánczolni hajlandó nem vagyok.*

Volna még igen sok kérdés, mit idevonatkozólag meg kellene világosítanom és ha az Isten úgy akarja s hozzá erőt és időt is ád, valamikor talán egy önálló füzetben kötelességemnek eleget teendek. De akár leszek erre képes, akár nem, az mindenesetre óhajtandó, hogy tárgyilagos dolgokról tárgyilagosan s érzékenykedés nélkül vitatkozzunk. Ime, én fenti levelemben igyekeztem így eljárni s Nagytiszteletűséged iránt ellenszenvet vagy féltékenységet lelkemben annyira nem táplálok, hogy ezennel megragadom az alkalmat Önt házamhoz a minél gyakoribb találkozás reményében a legszívesebben meghívni. Én is szeretem egyházamat, Ön is szereti, hátha sikerül egymást megértenünk.

Püspökladány, 1895. junius 6.

Eröss Lajos,
ev. reform. lelkész.

Válasz a „Quid tunc“-ra.

Lőn zúgás és imé indulás.

Ezekiél 37: 7.

Istennek hála, a református egyház körében is megindultak a tevékenységi mozgalmak. A szél, a Szentlélek Istennek tette gerjesztő ereje mind hatalmasabban kezd fujni s fuvalmától mind többen és többen kezdenek szent lángra gyulva munkálkodni. Ezen munkálkodásban nem lehetünk mindnyájan egyformák. Fog munkálkodni mindegyikünk úgy, kinek mint adja a jó Isten. S mi Istentől van, az élni fog, virul és jó gyümölcsöket terem; mi pedig nem lesz Istentől, az nyom nélkül el fog tűnni. Ezen új fejlődési folyamatban szemlélni fogunk több új hajtásokat, új cselekedetekeket, melyek a jóakarató kritikát mindig ki fogják hívni s mely jóakarató kritika csak tisztázni fogja a helyzetet és az esetleges káros, hitelveinkkel s az evangéliommal elletétes hajtásokat le fogja nyesegetni s így azt fogja eszközölni, hogy egy egészséges fejlődés nyerjen étetet szeretett anyaszentegyházunkban.

Justus II-nek a Debreczeni Protestáns Lap 1895. május 18-iki számában „*Quid tunc*“ cz. alatt megjelent cikkét én egy ilyen jóakarató, tisztázó kritikának tartom s azért arra szíves készséggel felelek.

A mi legelőször is, a két ösmeretlen baranyai papnak hozzám küldött szóbeli izenetire adott feleletemet illeti, hát hisz megengedem, hogy az kissé éles s jövőben, ha Isten segít, tartózkodni is fogok attól, hogy ha valaki kövel dob, én azt kövel dobjam vissza, — mert ez nem krisztusi elv, mely elveket pedig nekünk nemcsak hirdetni, de tenni is kell, s a lehetőség szerint életünkben megvalósítani. Azonban, ha tekintetbe veszem azt, hogy én mennyi anyagi és szellemi áldozatot hozok a célra, hogy egyházam hitelveit megösmertessem a „*Keresztyén*“-ben s azokat ismét élő erővé fejlesszem az egyesekben; s mikor tapasztalom, hogy ezért mily kevés méltánylatot nyerek főleg azon helyekről, mely helyekről az ember mégis csak várná: hát élességemre megtalálhatja, ha nem is e mentséget, legalább a lelki indító okot, izetem azonban csak a két izenő baranyai ref. papnak szólott, kikkel pedig azt hiszem nem azonosítja magát a több mint 2000 ref. pap s így a nekik küldött izenetnek sem akar részese lenni.

A mi a Kiss Imre sarkadi csizmadia viselt dolgait illeti, — mit nélkülem a saját szakállára kezdett és folytat, hát azt hiszem, hogy ő azt el is fogja végezni. Reám e tekintetben csak az tartozik, hogy megitéljem, helyes dolgot mivel-e ez a csizmadia, mikor körülvéve nazarenusoktól, baptistáktól, ő nem megy ezekhez, hanem életet lelki életet akar fejleszteni a neki adatott tehetség szerint a ref. egyházban. Hát én úgy itélem, hogy egyházam szempontjából ez helyes és dicséretre méltó cselekedet. S én magam is erre intek, kérek, buzdítok, minden felébredt, lelki üdvösségén töprengő s hívővé lett lelket, kik egyházunk hidegségét, élelnélküliségét panaszolva, azt állítják hogy ki kell menni nekik ebből az egyházból, mert itt lelki életet nem élhetnek, lelki közösséget itt nem tarthatnak stb. hogy „emberek; ne tegyétek ezt. Csak maradjatok itt s próbáljatok itt lelki életet élni, lelki közösséget teremteni. Hisz nézzétek, ez a mi egyházunk egy nagyon jó egyház, ennek elvei szépek, tiszták s evangéliomszerűek. És ha most itt vagy ott nem láttok is elég életet, hát annak nem e mi ref. egyházunk az oka, hanem más dolog; de ha akartok! itt is lehet vallásos, istenes szent életet élni. Csak kezdjétek el azt s igyekezzetek mind többeket erre a szent

életre birni s aztán járjatok a templomba s hallgassátok az egyházi szolga tanítását, még ha az nem is oly szent, istenes, mint a milyennek annak lenni kellene, mert hisz Jézus s ezzel egy értelműleg helvét hitvallásunk is még a nem kellő jó egyházi szolgálóknak is meghallgatására int, mikor így szól: „a melyeket mondanak, megcselekedjétek, az ő cselekedeteik szerint pedig ne cselekedjétek (Máté 23: 3. Helvetica Confessio 87. l.). A templomon kívül azonban gyűljetek egybe házanként is, mint az első keresztyének s a nektek adatott tehetőség szerint építsétek egymást a szentéletbe.“

És N.-Szalonta azért alkalmas talaj erre, mert ott vagy 10–15 éve fennáll már ily lelki közösség, kik a rendes isteni tiszteletra eljárnak. Istenítisztelet után pedig itt vagy amott összegyülekeznek s énekléssel s bibliáolvasással dicsőítik Istent. És ebben a szalontai lelkészek — kik pedig rendkívül érzékenyek hogy valami olyan ne történjék a mi nem jó — hát épen semmi rosszat nem találnak s az ő szemök láttára, sőt azt hiszem, helybenhagyásukkal folynak ezek a dolgok. És szerintem helyesen is; mert mi a nazarénusokkal, baptistákkal, szombatosokkal megvívandó harcainkból csak úgy kerülhetünk ki győzedelmesen, ha minél nagyobb istenes, szent sereget tudunk velök szembe állítani. Ma az győz, kinek több katonasága van. A baptisták országos főnöke Meyer Henrik niért nyomul oly diadalmasan elő minden ponton az országban? Mert van neki ma már 6000 lélekből álló serege, kik mind felfegyverkezve az Isten ígéjével harcolnak ellenünk. És mi mit tudunk ezen 6000 lélekből álló sereggel szembeállítani? Hát itt ez a 2400 lelkész. A kérdés az, hogy elég-e? . . . ! Az én feleletem erre, hogy nem elég. Nekünk sereget kell nevelni magunk mellé s e sereget a harci mezőre vinni s embert emberrel, hívót hívóval szembe állítani. Már az maga bátorságot önt híveinkbe, ha látják, hogy harciba megyünk velök s védelmezzük posztionkat, védelmezzük egyházunkat s küzdelem nélkül nem adjuk meg magunkat. És ebben a küzdelemben nekünk, lelkészeknek, segítő katonáink lennének, első sorban az evangyélisák, kiket képezni s a harczmezőre küldeni a mi első és legfőbb feladatunk szerintem. Mig Justus II. szerint meg ez aggodalomkeltő. Itt különbözünk egymástól lényegesen. Mert mig Justus II. egy református evangyélisista működését látva aggódik, addig én Mózesrel így kiáltok: „adná az ég, hogy mindnyájan proféták volnánk“ vagy a mi helyzetünkre vonatkoztatva, adná az ég, hogy mindnyájan az Isten ígéje hirdetői lehetnénk!

De hát ki adhat erre jogot? Egy református lelkész csak nem? valóban nem! Ezt a jogot csak Isten adhatja, s az is adja minden evangyélisának. Ezzel a joggal ember embert nem ruházhat fel, a mint én sem ruháztam fel senkit; de ezzel a joggal felruház Isten és pedig felruházta azt, a kit ő szent fölségének tetszik. És nekünk lelkészeknek e miatt aggódni nem kell, sőt örvidenünk kell rajta, ha minél többeket látunk felkelni s Jézusért s egyházunkért munkálkodni.

A mi keresztyén református egyházunk a világiak működését mindig szívesen is vette, hiszen eredetét is világiaknak, világi evangyélisának köszönheti. Avagy az úr Jézus apostolai is Kálvin János — nem voltak-e világi evangyélisák? És ki vonta valaha kétségbe ezen nagy istenes szellemek prédikálási jogát? Senki! Hát mi se vonjuk kétségbe a jogot arra nézve, hogy kit Isten képesít, hát szóljon és beszéljen. Csak arra igyekezzünk, hogy a mennyire lehet, egyházunk érdekében szóljanak és beszéljenek ezek is. Én ezt teszem és Istennek hála egyházam érdekében sikerrel. Mert itt az én

gyülekezetemben még nem történt, hogy bárki is baptista, vagy nazarénus lett volna, bár erős rohamoknak voltak sokszor kitéve. De diadalmasan vissza vertek minden rohamot. Mig azok hitközségek meg, kik azt mondják reám, hogy működésem nyomán baptizmus, nazarénizmus, szóval a Kálvinista egyházzal szembe végeredményben propaganda-csinálás fakad, azok a hitközségek meg csak úgy hemzsegek ezektől.

Hát ítéljen a józan ítélő hogy nekem-e vagy ellenzőimnek van igazságok s az így meghozott ítéletéhez fűzze aztán gondolatait e kérdésre *Quid tunc?* Én pedig elhallgatok. Egyet azonban nem hallgathatok el. És ez az hogy „az egyházi életet történelmi alapon fejlesztés“ nem református keresztyén elv. A református keresztyén elv e tekintetben az, hogy „más fundamentomot senki nem vethet, mint a mely egyszer vettetett, mely a *Jézus Krisztus*.“

Szalay József,

lelkész

s a „Keresztyén“ szerkesztője és kiadója.

Vélemény a belmissióra vonatkozólag.*

Mult évi október 31-én tartott egyházi értekezletünkön „A református egyház helyzete az új viszonyok között s a református lelkész teendői az egyháztársadalomban“ című értekezésem végén három határozati javaslatot terjesztettem a közgyűlés elé, melyek közül az első az új házassági törvény életbe lépésének idejére esketési teljes ágendának átdegozására, a második a polgári házasság életbe lépésével az egyházi anyakönyvek vezetésénél szükségesnek mutatózó változtatások megtételére, s a harmadik a belmissiói munkák felkarolásának szükséges voltára vonatkozott.

Értekezletünk tisztviselői kara — igen bölcsen — a konvent hatáskörébe tartozónak jelölve ki a két első tárgyat, a harmadikra vonatkozólag igénytelen személyemet volt kegyes megbizni ezen Nagyválasztmányi gyűlésünk elé terjesztendő véleményadással.

Ezen megbízásnak igyekszem, időm és erőm mértékéhez képest eleget tenni a következőkben.

Jelzett harmadik határozati javaslatom következőleg hangzott:

„Tegye tanácskozás tárgyává Értekezletünk, hogy mely belmissiói munkák azok, melyeket magyar református egyházunk lelkészeinek, munkájok sikerének minél nagyobb mértékben biztosítására, egyházunk tagjai egyháziasságának emelésére, legzélszerűbben felfogniok, támogatniok lehetne? Tűzessék ki ezen tárgy megvitatása a jövő évi értekezlet teendői közé.“

Kimondandónak s minden fokon keresztülviendőnek tartom mindenekelőtt azon elvi jelentőségű véleményt, hogy egyházunkban — a külföldi nagy protestáns egyházak gyakorlatától eltérőleg — minden belmissiói munka a hivatalos egyház, illetőleg ennek első sorban hivatott képviselői, a lelkészek kezében összpontosíttassék, vagy egyedül az ő tudtokkal és felügyeletök alatt létesíttessék és végeztessék. Egyházi törvénykönyvünk 113. §-a tekintessék tehát azon szempontból is föltétlenül irányadónak, hogy a lelkészek, a lelkészjellegű egyének (s még inkább a világiak) más gyülekezetben belmissiói munkát csak akkor végezhetnek, ha ennek teljesítésére őket az illető lelkész megbizta, vagy felhatalmazta.

* Előterjesztett a tiszántúli ev. ref. egyházkerület értekezlete Nagyválasztmányának 1895. június 12-én tartott gyűlésén.

Ezen véeményt indokolni teljesen fölösleges, mert már egyes jelek feltűnése indokolja annak kimondását. De meg bizonyos az, hogy az egyházi életre oly nagy-jelentőségű, oly áldásos munkát, a minő a belmissió, hivatlan egyének előtérbe nyomulásával jóelőre rossz hírbe hozatnunk nem szabad.

Más szavakkal: mi nálunk a lelkész lelkipásztori működésének és belmissiói munkájának mindig társulva, karöltve kell járniok, úgyannyira, hogy ezen két munkája között inkább csak a két elmélet szemüvegén át lehessen különbséget tenni.

Ezeknek előrebocsátása után adok véeményt arról, hogy egyházunk lelkészeinek, saját munkájuk sikerének minél nagyobb mértékben biztosítására, egyházunk tagjai egyháziasságának emelésére mely belmissiói munkákat lehet legcélszerűbben felfogniok, támogatniok?

1. *Fogják fel és támogassák lelkészeink a biblia és a vallásos-erkölcsi iratok terjesztésének ügyét.*

Bibliaterjesztő magyar társaság — fájdalom — nincsen, de az angol bibliaterjesztő társulat ellát bennünket annyi magyar bibliával, a mennyire csak népünk gyermekeinek szükségök van. A vallásos-erkölcsi iratok terjesztésének ügyét kezébe vette a Magyar Prot. Irod. Társaság is. Hasson ezen mi tiszántúli értekezletünk oda, hogy nevezett Társaság helyezzen mind nagyobb és nagyobb súlyt a népies vallásos-erkölcsi olvasmányok kiadására; más oldalról pedig népszerűsítse egyházkerületünkben az Irod. Társaságnak legalább is azon munkakörét, hogy ne legyen itt olyan egyházközség, melybe az az által kiadott népies iratok bejutást ne találjanak.

Kérje föl értekezletünk az ev. ref. egyház konventjét és az ágost. hitv. evang. egyház egyetemes gyűlését, hassanak magas befolyásukkal oda, hogy a biblia, és az angol traktátus terjesztő társulat által magyar nyelven kiadott vallásos-erkölcsi iratok terjesztésével megbízott ügynökök (colporteur-ök) mindig hazai két protestáns egyházunk tanaihoz hű, szektáskodásra hajlamot nem mutató tagjai közül, püspökeink ajánlatára választassanak ki.

Fontos dolognak tekintem ezt, tekintettel azon sokfelől felhangzó panaszra, mely, főként évekkel ezeiőt, a magyar hazában szertejáró colporteur-ök baptistáskodását illetőleg felhangzott, s mely bizonyára még sokszorosan erősebb lesz, ha a vallás szabad gyakorlásáról szóló törvényünk életbe fog lépni.

2. *Karolják föl lelkészeink, — a mit különben egyházi törvénykönyvünk 98—100. §-ai egyenesen kötelességökké is tesznek, — a szegények és árvák gondozásának ügyét.*

A hol a szegények nyomorának enyhítésére vagy az árvák istápolására jótékony-intézetek, árvaházak, vagy általában bármiféle humán célú férfi- vagy nőegyletek állanak fenn: érvényesítsék ezekben lelkészeink hivatali állásuk minden befolyását, hogy a pusztán humanitárius, bár minden tiszteletet érdemlő törekvések a vallásos iránynak is bevitelével magasabb, belmissiói színvonalra emeltessenek, mintegy megszenteltessenek.

3. *Szegődjenek be lelkészeink a mértékletességi ügy apostolaiavá.*

Hirdessék tehát szöszékből, felolvasásokban a mindinkább terjedő mértéktelen pálinkaivás egészségügyi, szellemi, erkölcsi és lelki károkat okozó, kiszámíthatatlanul káros hatását. Hasson értekezletünk oda, hogy jelenjenek meg e kérdéstről népies nyelven írott, de a dolog mélyén járó füzetkéék, melyek aztán hatoljanak be népünk minden rétegébe, hogy az eszméljen föl s térjen vissza a lejtőről addig, míg ezt tenni ereje van.

4. *Nagyobb városokban — a mi nálunk új dolog volna — hassanak oda lelkészeink, hogy akár a már meglevő, akár az e célra külön felállítandó nőegyletek vegyék át a leánycseléd-szerződtelet, sokszor a legnagyobb erkölcsi vést terjesztő intézetek munkáját annyiban, hogy azok adjanak helyet csekély pénzért a helykereső leányoknak, hol nekik való pénzkereső munkával tölthessék idejüket addig is, míg valamely családnál elhelyezést találnak.*

Az illető egyletek aztán bármely tisztességes nőt, vagy akár férfit is megbizhatnának az ilyen intézetök közvetlen vezetésével; és bizonyos az, hogy ezen belmissiói munka behozatalával sok szegény nő erkölcsi bukását előznök meg, és ha a cselédkérdés hazánkban is szociális kérdéssé kezdi magát kinőni, ennek súlyos nyomása is bizonyos mértékig alábbszállhatna, vagy legalább semmi esetre sem növekednék.

5. *Epen így a vándorló mesterlegények — a szociál-demokrácia ez örökké mozgó ügyvivői — számára, a minden erkölcsi és anyagi nyomort és bünt tenyészte, sokszor igazán lebüjserű beszállók helyett állítassanak a nagyobb városok lelkészei, a német Herberge zur Heimath-ök mintájára, szolid alapokra fektetett munkás-beszállókat.*

Igen erősen meg vagyok arról győződve, hogy ezen intézmény eszméjét iparosaink karolnák föl legörömelebb, s lelkészeinknek csak meg kellene indítani az áramlatot, és ez a nagyfontosságú munka kellő felügyelet mellett igen könnyen haladna tovább.

* * *

Tisztelt Nagyválasztmány! A foglyok lelkigondozása, a gyermek-istenítiszteletek tartása, a vasárnap méltó megünnepeletése, a gyülekezeti tagoknak, főként pedig a betegeknek látogatása már nem belmissiói, hanem lelkipásztori teendői a lelkésznek, melyekre hát nekem legfőntebb csak rá mutatni lehet feladatomban, mint a melyek aztán egészen természetesen csatlakoznak lelkipásztori tevékenységünk munkái közül az elsorolt öt, különböző irányú, de mindig egy célú, Isten anyaszentegyházát szolgáló belmissiói munkához.

Ki tudnám fejteni, hogy a jelzett belmissiói munkák mennyiben járulnának hozzá lelkészeink munkája sikerének minél nagyobb mértékben való biztosításához s egyházunk tagjai egyháziasságának emeléséhez, de mert ezt itt nem tekinthetem feladatomban: egyszerűleg tisztelettel ajánlom véleményes munkálatom pontjait a mélyen tisztelt Nagyválasztmány megvitatása alá.

Debreczen, 1895. junius 11.

Csiky Lajos,

theol. akad. tanár,

a tiszántúli értekezlet nagyválasztm. tagja.

Egyházi régiség.

Gravamina Civium helveticae et Augustanae confessionum Nagy-Bányaiensium.

In anno 1711. Bejövén városunkba Désertin nevű német tiszt feles németekkel, mindjárt a megélemedett öreg predikátorunkra hat vagy hét németet küldött mint executiót. A szegény jámbor valamit kértenek tőle, ételt-italt adott eleget, de még is arcul verték, csapdosták, haját, szakállát tépték, bajuszát perzselték, gyertyával sütögették, éjszakának idején a városon kívül a cigányokhoz magukféle németekkel hegedüsert kergették. Úgy hasonlóképpen cselekedtek jámbor öreg birákkal és tanácsbeli embereinkkel.

Másnap a templom kulcsát kérvén a várostól, a bírót ötödmagával árestomba hányatta, sokáig fegyveres németek között elől, hátul, oldalaslag a templomhoz puska dőfőléssel kísértetett bennünket; az ajtónál megállván parancsolá: nyissák meg az ajtót vagy parancsoljuk az ő lakatosságának, hogy nyissa meg; de mi semmit nem cselekedvén, a maga lakatosával levereté a templom ajtóról a lakatot, megnyitá és bemenvén, látja, hogy semmi oltár sem képek nincsenek, azt kérdi, hogy így volt-e az a templom, mikor ti bele jöttetek? mondók: úgy volt, hogy kitisztítottunk 30 vagy 40 szekér ganajat belőle, mert a Páterek görögök lovait fogattak belé, istálónak csinálták volt, mivel a kis templomba jártak, s egy csepp szükségek sem volt reá. Onnét kifordulván mene a lutheránus uraimék templomára, kéri annak is a kulcsát, de hogy kérték kezdették volt a kulcsot, fejszével akará bevágni az ajtót.

Ilyen sok erőszaktevételeket s ehez hasonlókat sokat szenvedtünk; másnap ugyan vissza ereszté a templomot, de nem sok idő múlva a Páterek egy Grabarics nevű pénzverő Inspectorral együtt csak elvevék tőlünk mind a két evangélika religiön levőknek templomát. Ehez járul privilegiumunknak megsértődése s megrontatása a Magistratus electiójában, melyet régi boldog emlékezetű császáraink, királyaink és mostani Felsőleges Urunk kegyelmesen méltóztatott Confirmálni, holott minékünk és a mi eleinknek evangélikusoknak adatott a Privilegium, igaz lakosoknak, ország és város tereh hordozóinak, residenseknek, possessionatusoknak. De most ámbár legyünk mi tiz annyian s többen is, cum contemptu religionis et personae egy comissarius teszen magistratum, olyat a kit akar, tudniillik: catholikust, akár legyen literátus akár ne, a református és lutheránus ember csak becstelenségben vagyon; sőt residentiátlan embert is praeponálnak jó haza szolgálatjára termett embernek, a szabad electiónak nyoma sincs, úgy hogy méltán elmondhatni ama közmondás ellen: non vox populi non vox Dei, sed tantum domini comissarii per fortia et violenter facta contra privilegia antiquorum Divorum Regum et moderni in anno 1712. confirmata et sacratissima sua Majestate, teljességgel ő kegyelmeknek csak a proventusocska kell, de a szolgálat nem.

Epigrammata de templo ex ruderibus Prioris restaurato
Anno Regnantis Gratiae 1588.

Dum populo Lucas Lanus Cognomine dictus
Jura dat ex veri Judicis officio.
Hoc restauravit templum cum Plebe senatus
Funditus obruerat quod prius ignis edax.
Foelicem populum nimium nimiumque beatum
Cui nihil est vera Religione prius.
Hos quoque foelices qui diruta Templa vicissim
Laudet ubi Caxtum plebo pia restituent.

Inscriptio Campanae Magnae.

Hoc opus fieri fecit in honorem Dei altissimi, publico
aere Cittis N.-Bánya sive Rivuli dominarum. Georg.
Vierd in Eperjes Gossen.

MDCXXX.

Ad sacros cultus clamo Campana venite
Hic lex, hic evangelique Doctrina Jehovahae.
Mandato vobis proponitur excitat illa
Securas mentes, pavidus rursum erigit illa.

Auribus huc state arrectis animosque parate
Ad vocem mystae attentos, sint regula vestri
Et fides, et vitae Divini Dogmata verbi
Sic vos aeterna Deus ipse salute beabit.
Nec me pistilli plagas tolerasse pigebit.

Dunamelléki egyházkerület levéltára. Aa. Ba. ba.
csomag 164. szám.*

Közli:

Földvári László,
váczy-hartyáni lelkész.

IRODALOM.

Három füzetről.

Ev. ref. jogakadémiai tanáraink irodalmi és kulturális társadalmi tevékenységéről élénk bizonyosságot tesz legközelebb az a három füzet is, mely egymásután épen a napokban jutott kezünkhöz.

Az egyik „*Az egység és többség tana a büntető jogban.* (Egy büntetendő cselekmény és bünhalmazat.)“ czim alatt Sárospatakon jelent meg ott lévő jogakadémiánk jeles ifju tanáratól, dr. *Finkey Fereuczól*. E több mint 200 sűrű nyomásu lapra terjedő dolgozat a büntető jognak egy fontos problémájával, a bünhalmazat kérdéseivel foglalkozik, melynek felfogása és elbírálása tekintetében még ugy az elméletben, mint gyakorlatban sok ingadozás és bizonytalanság mutatkozik. A mint az ifju szerző maga mondja, nem akar új elméletet felállítani a vitás kérdések megoldására; nem igényli az eredetieskedés problémátikus dicsőségét; csak azt tekinti feladatának, hogy lehetőleg világos képet nyújtson a bünhalmazati kérdés állásáról, feltüntesse a jogirodalom, törvényhozás és judicatura múlt és jelen álláspontját s kimutassa a leghelyesebbet, amelyet önmaga is elfoglal. E kitűzött célját szerző dicséretes szorgalommal s széleskörű irodalmi tájékozottsággal oldja meg. Gratulálunk.

A másik füzet „*Az eperjesi-kör Évkönyve 1893. 1894.* Szerkesztette dr. *Horváth Ödön*, az eperjesi ág. ev. jogakadémiának több év óta dékánja (mellesleg megjegyezve református vallásu), a ki nemcsak a kathedrán és az irodalom terén, hanem társadalmi terén is kiváló tevékenységet fejt ki, a mint erről az előttünk fekvő Évkönyv is tanuskodik. Az eperjesi Széchenyi-kör, mely 1878-ban alakult, céljául tűzte ki a hazai irodalom és művészet pártolását, ismertetését, terjesztését, továbbá Sárosmegye területén a kiseddóvás és népnevelés ügyének s általában a közművelődésnek nemzeti szellemben való előmozdítását. A kör öt szakválasztmányban működik, ezek: a népnevelést, magyar irodalmi, zene és képzőművészeti, színészeti, idegen nyelv és irodalmi választmányok. Az Évkönyv irodalmi részében *Lóczy Lajos* egyet. tanár előadása. „A khinaiak műveltségéről s dr. *Pávay Vajna* Gábor pozsonyi

* A dunamelléki egyházkerület levéltárának Aa. Ba. ba jegyű csomagában számos okmány van a XVIII-dik századból, melyek a tiszántúli egyházkerület egyes egyházaira vonatkoznak. Jelesen:

T.-Abád 2—7. szám alatt.
Ajak (Szabolcsm.) 24—33. sz. a.
B.-Aranyos 57, 58. sz. a.
Hajdu-Bagos 112. sz. a.
Bajom 122—126. sz. a.
Balázs-Ér 129—131. sz. a.
F.-Bánya 152—166. sz. a.
Vértes 190—193. sz. a.
Furta 153. sz. a.

orsz. kórházi főorvos s az orsz. közegészségi tanács tagjának a kör 1893. évi pályázatán 100 frank pályadíjjal jutalmazott munkája „Az idegességről“ olvashatók. A hivatalosrészben jegyzőkönyvek, a kör alapszabályai s a tagok névsora foglaltatnak; ezekből élénk társadalmi tevékenység jeleit olvassuk ki. Hasonló a kör célját tekintve a mi Csokonai-körünkhöz, csak hogy amaz úgy tagjait, mint célját tekintve szélesebb körben mozog. Közlebb áll, a mint láttuk a mi Csokonai körünk ahhoz a körhöz, a melynek működéséről szintén említést óhajtunk tenni.

Erre alkalmat szolgáltat nekünk az előttünk fekvő harmadik kis füzet: „*Titkári jelentés a kecskeméti Katona József kör 1894. évi működéséről*“, melyet dr. Kovács Pál a kecskeméti ev. ref. jogakadémia érdemes és munkás igazgatója, mint a kör titkára irt és olvasott fel a kör f. évi közgyűlésén. A kör énekkel, zenével és szavalattal egybekötött három felolvasó ülést tartott a múlt évben; ezenkívül a szokásos évi Katona-émlék-ünnepélyt. Továbbá Hornyik-émlékünnepélylyel kapcsolatban kiadta a diszes Hornyik albumot s ünnepélylyel újította fel 1894. máj. 27-én báró *Jósika Miklós* emlékeztétét is századik születési évfordulója alkalmából. A kör tagjainak összes száma 258.

Protestáns sajtóiroda.

A napokban felhívást intézett *Péntek Ferencz* ismert ref. lelkész a prot. egyház lelkészeihez, tanárai és tanítóihoz egy általa Budapesten megnyitott *protestáns sajtóiroda* érdekében, kérvén azok támogatását. *Protestáns sajtó* cím alatt egy könyvatos ujságot óhajt megindítani, ez utón a fővárosi napi lapoknak egyházi viszonyaink felől leendő helyesebb és kimerítőbb tájékoztatása céljából. Senki sem tagadhatja s mi sem vonjuk kétségbe, hogy egyházi közéletünk körében előforduló, gyakran országos érdekű események és mozgalmak a központi napi sajtó által kellő figyelemben nem részesülnek s ha említés tételük is azokról, igen gyakran valóban bántó felületességgel és tájékoztatatlansággal referálnak a mi ügyeinkről. Ennél fogva teljesen jogosult a törekvés, a mely e bajon segíteni szándékozik, s bizonyára ez a tekintet vezette *Szász Károlyt*, a lelkes és tudós püspököt is arra, hogy a közzétett felhívást kiváló tekintélyével támogassa. Két nehézséget azonban nem hallgathatunk el. Az egyik a vállalat anyagi oldalára vonatkozik, a melyet kerületi és megyei segélyekkel alig lehet elhárítani. Ily vállalatnál első sorban a *könyvatos* szolgáltatásait igénybe vevő lapoknak kellene a vállalat anyagi terhet hordozniok, a mint az szokott is lenni. Erre azonban szükséges volna, hogy egyházi életünk a hazai sajtó közfelfogásában oly nagy jelentőséget nyerjen, hogy az arról szóló helyes információkat a lapok drága pénzben is hajlandók legyenek megszerezni. Ettől azonban még ma messze vagyunk. A terhet pedig aztán, ennek hiányában, egészen az egyházra hárítani szintén alig volna helyes dolog. A lelkészek, tanárok stb. önkényes és ingyenes közreműködésére ily vállalatnál mai napság szintén nem lehet támaszkodni. A másik nehézséget pedig abban látjuk, hogy *Péntek úr*, a mint közönségesen ismeretes, az egyházpolitikai harcok legnehezebb napjaiban a klerikalizmus harci szekeréhez csapódott s azt előbbre tolni is megkísérelte, a mint arról az *Ábrányi-féle Pesti Napló* nyilván tanuságot tesz. Mi pedig, ha informáltatni akarjuk az embereket saját ügyeinkről, arra is figyelemmel vagyunk, hogy az az információ helyes irányban és szellemben történjék. Egyébiránt erre a nehézségre nem fektetünk súlyt, ha

megigéri *Péntek úr*, hogy az idővel és körülményekkel ő is változni fog, a mit készséggel elhiszünk neki. A felhívást különben egész terjedelmében közöljük, a mint következik.

Felhívás a magyar protestáns egyházak lelkészeihez, tanáraihoz és tanítóihoz.

Igen tisztelt uraim! Tekintettel protestáns egyházaink érdekeire, elhatároztam, hogy itt Budapesten egy protestáns sajtóirodát nyitok és kiadok „*Protestáns sajtó*“ cím alatt egy könyvatos ujságot. Ez a könyvatos tervezetem szerint megjelenék minden nap annyi példányban, a hány napi lap van a fővárosban. De kívánatra megküldjük az összes püspöki és esperesi hivataloknak is abban az esetben, ha vállalatunk fentartására bizonyos évi segélyt szavaznak meg az illető kerületek, illetőleg egyházmegyék és így lehetővé teszik, hogy tudósításainkat teljesen díjtalanul adjuk a hazai nagyobb lapoknak.

A könyvatos célja tehát első sorban az, hogy helyesen informálja a napilapokat. Én, a mennyire a fővárosi sajtóviszonyokat ismerem, azt hiszem, hogy kevés kivétellel a napilapok, ezeket a tudósításokat szívesen elfogadnák és így az olvasó közönség gyorsan, pontosan értesülne azokról az eseményekről, a melyek protestáns egyházaink körében előfordúlnak.

Egy ilyen könyvatos ujság szerkesztése és kiadása azonban csak az alatt a feltétel alatt lesz keresztülvihető, ha önök igen tisztelt Uraim, kikhez e felhívást teljes bizalommal intézem, vállalatomat nagybecsű támogatásukban fogják részesíteni. Nem anyagi áldozat az a mire itt szükség van, hanem átérzése a közérdeknek és egy kis tevékenység arra nézve, hogy az egyes nevezetesebb eseményeket a kellő időben és gyorsan közöljék a sajtóirodával.

Épen ezért tisztelettel hívom fel az összes protestáns lelkészeket, segédlelkészeket, tanárokat és tanítókat, legyenek szívesek a hivatalos működésök körében előforduló napi eseményeket levél vagy táviratok útján tudomásunkra juttatni. Ha a több ezerre menő lelkészek, tanárok és tanítók közül akad három, négyszáz ügybuzgó támogatónk, vállalatunk életképes lesz és sok jót tehet egyházi életünk fejlődésére.

De különösen kérjük a Nagytiszteletű Esperes urak támogatását, kik a legtöbb és legérdekesebb anyagot adhatják nekünk egyházmegyéjük köréből, már csak az által is, ha beküldik hozzánk az egyházmegyei gyűlésekre vonatkozó meghívókat és időnként kibocsátandó körleveleiket.

Mindenesetre óhajtanók, ha minden egyházmegyében akadna valaki, ki a tudósítói tisztet elvállalná s velünk közelebbi összeköttetésbe lépne, mely esetben bővebb információkkal készségesen szolgálnék. Szívesen veszünk azonban bárkitől, még a világi eseményekre vonatkozó tudósításokat is, mert ez által is erősödni fog vállalatunk, a mennyiben a lapok készségesebben közlik egyházi híreinket, ha világi tudósításokkal is szolgálunk nekik.

Épen ezért, hogy mindenkinek módjában legyen támogatásunkra sietni, a tudósításokra nézve a következőkre hívom fel becses figyelmöket:

1. A nevezetesebb eseményekről, u. m. közgyűlésekről, jelölésekről, választásokról szóló tudósítást mindig táviratban kérjük, úgy hogy mi azt d. u. 6 vagy legkésőbb este 10 órára megkapjuk. Egy közgyűlés lefolyását ötszáz szóban meg lehet táviratozni és ha a távirat előre be van jelentve a hivatalnál, egy szóért csak egy krajczárt kell fizetni. Ezt az összeget a közgyűlés tagjai közadakozásból fedezhetik.

Távirat vagy egyéb költségeket csak abban az esetben fizetünk a tudósítónak, ha a tudósításra külön felkértük.

2. Levélbeli tudósításoknál kérjük a tudósítót, hogy tudósítását egyszerű levél alakjában írja meg és a kidolgozást bizza reánk.

3. Iskoláink igazgatóit kérjük, hogy az évi értesítőből készítsenek rövid 20—40 sorból álló kivonatokat és azt még július hónap elején közöljék velünk. Így azt hisszük, hogy e tekintetben nem lesz okuk a panaszra. Legalább mi azon leszünk, hogy a lapok ezeket a kivonatokat átvegyék. Igen szívesen adunk helyet évközben is, iskoláinkat érdeklő minden tudósításnak.

Kisebb községekből egyszerű 5 krajczáros levéllel kérjük a tudósításokat, városokból és olyan helyekről, hol a lapoknak rendes tudósítója van, mindig táviratban, nehogy a rosszul informált tudósító megelőzzön és hamis híreket kapjanak a lapok.

5. A tudósításoknál egyik főkéllék a gyorsaság, mert a mai fejlett közlekedési eszközök mellett holnap már ódonná válnak a mai események és a lapok nem veszik fel az ilyen tudósításokat.

6. Kérjük a tudósításokat jelen felhívásunk vétele után azonnal megkezdeni.

Végül ajánljuk vállalatunkat az egyházi lapok Nagytiszteletű szerkesztőinek figyelmébe, erkölcsi és anyagi támogatásába s kérjük, hogy arról már legközelebbi számaikban megemlékezni kegyeskedjenek.

Budapest, 1895. június 1. Tisztelettel Péntek Ferencz, mint a Protestáns Sajtó-Iroda főnöke.

A jelen felhívás velem előlegesen közöltetvén, azt helyesnek s a vállalatot ajánlásra méltónak találtam. Budapest, június 1. Szász Károly, ref. püspök.

Az Athenaeum Képes Irodalomtörténetéből (szerk. Beöthy Zsolt) most jelent meg, a 33-ik füzet az előbbiekhez hasonló tartalommal. Ebben Rákosi Jenő befejezi a 40-es évek drámairodalmáról az előbbi füzetben kezdett cikkét, itt Hugo Károlyról, Obernyikről és Kúthyról szólván részletesebben. A 2-ik cikkben Baráth Ferencz, a jeles aesthetikus, Kossuth Lajos mint szónok és író cím alatt értekezik. Bevezetésül áttekinti a magyar politikai szónoklat történetét, aztán Kossuthal kapcsolatban egész korszakot rajzol, elkiséri hőseit a száműzetésbe is, vázolja amerikai diadalutját, londoni és olaszországi működését stb. Baráth tanulmánya mindenesetre a legjobbak közé tartozik, mind tartalmassága, mind felfogása, mind stílusa tekintetében. A 3-ik cikkben Vadnai Károly a forradalom költészetéről ír, melynek maga, még mint gyermek-ifjú, karddal állt szolgálatában, s melyből újabban pedig naplójegyzetei alapján annyi érdekes jellem- és korszakot alkot. Itt a cikknek csak első fele van, melyben a forradalom irodalmi hatásáról, a közkeletű katonadalokról s általában a forradalmi lyrai költészetéről szól. A füzetben arcképek vannak Hugó K., Kossuthról (3) és Sárosyról, továbbá Kossuth szülő- és turini lakóháza, egy-egy allegorikus kép Kossuthról és 1848. márcz. 15-ről (egykorú rajzok után). Az 1848-iki országgyűlés megnyitása, Sárosy Aranytrombitájának első lapja: külön mellékletként pedig: Petőfi és nejének arcképe s a Nemzeti dal, a szabadsajtó első terméke. A díszes vállalat a legközelebbi két-három füzetben már be lesz fejezve, azért ujlag felhívjuk rá a nagyközönség figyelmét. Egy-egy füzet ára 40 krajczár.

Ezer év meseköltése. A „Magyar Mese- és Mondavilág” című öt kötetre terjedő hasznos, oktató és szóra-

koztató irodalmi vállalatból, már a harmadik kötetet is közrebocsátotta az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság. E kötetben Benedek Elek, az ismert mesemondó művész, a nála megszokott élénkséggel, népies irodalmi nyelven, vonzó modorban beszéli el meséit és mondáit s méltán érdemeket szerzett arra nézve, hogy munkáját a közoktatásügyi kormány is, az összes népoktatási intézetek, tanító- és tanítónőképződék, felsőbb leányiskolák, polgári, felső, nép és kereskedelmi, úgyszintén az elemi iskolák tanulóinak, tantestületeinek és könyvtárainak, valamint a népkönyvtáraknak megszerzés végett ajánlja. Hozzá tesszük részünkről, hogy ezt a mesegyűjteményt hálás szórakoztatóul tekintjük kiváltképpen a családi körben, a hol is valamelyik értelmes gyermek, az egész család mulattatására felolvas egy-egy mesét, mely annyira érdekkeltő, hogy kíváncsian várjuk a végét. Mellőztük volna azonban bizonyos tekintetektől azt a pár mesét, a hol Isten és Krisztus, mint mesebeli szerepvivők fordulnak elő, ha szinte tudjuk is, hogy ez a nép ajkán kereng. A millennium alkalmából megjelenő, díszes kiállítású öt kötetes könyv, megfelelő szép képekkel tarkítva, füzetenként 25 kr.-jával, kötetenként 3 frtért megrendelhető minden könyvkereskedésben és a kiadó Athenaeumnál, Budapesten, Ferencziek-tere 3-dik szám.

Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története című, általánosan ismert és elterjedt, hazafias vállalatból, a második remek díszkötésű kötetet is épen most bocsátotta közre, a magyar nemzeti öntudat terjesztésért nemesen áldozni kész Lampel Róbert (Wodiáner F. és Fiai) könyvkiadó cég, Budapesten, Andrassy-ut 21. sz. Mind a jeles munkairó Gracza György az ő alapos, lelkes és lelkiismeretes kor- és jellemrajzaival, mind a kiadó cég, a gróf Kreith Béla orsz. ereklyemuzeumból és a bécsi császári gyűjteményekből is kiaknázott egykoru, hiteles arcképek, csatarajzok, okmányutáztatok megszerzésével és felhasználásával kétségtelenül igazolták azt, miként lapunknak e műről idáig közölt ajánlásai és jelzései teljesen méltók és indokoltak valának. Most a 37. füzettel kezdődik a nagybecsű mű harmadik kötete, mely az ősz folyamán befejezésre jut. Ez alkalmából a kiadó cég előfizetést hirdet a mű ezen harmadik kötetére, azzal a czélszerű intézkedéssel, hogy a nagy közönség úgy erre, mint a már megjelent I. és II. kötetre is folyvást tehet megrendeléseket, 1 óra (2 füzet) 60 kr.; két óra (4 füzet) 1 frt 20 kr.; negyedévre (6 füzet) 1 frt 80 kr. s így tovább. Az egész munka három kötetben, füzve 16 frt 80 krba, díszkötésben 21 forintba fog kerülni. Gyűjtőknek minden 7 előfizető után egy tiszteletpéldánnyal, vagy annak bolti árával szolgál a kiadó cég, melynek másik hasonló fontosságú és közkedveltségű, értékes vállalata a Szalay-Baróti-féle „Magyar Nemzet története”, melyből már a 15. füzet is megjelent. Történelmi multunk minden mozzanata szemünk elé tárul e műben; az illusztrációk gyönyörűek. Előfizetési feltételek mint az előbbi műre nézve. Ismételten visszatérünk e munkákra, melyeket újból ajánlunk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Rövid hírek.** Asztalos György n.-károlyi ev. ref. lelkész tiszteletére, ötven éves lelkészi hivataloskodása alkalmából egyháza jubileumi ünnepélyt rendez. Az érdekes veterán lelkészt és írórt mi is őszintén üdvözljük.

— *György Endre*, egyházkerületünk kiváló tanácsbírája, a halasi és nagykőrösi ev. ref. gymnasiumok érettségi vizsgálatain fog részt venni, mint kormányképviselő; amott a vizsga elnöke *Baksay Sándor*, itt *Ádám Kálmán* leend. — *Czinke Istvánt*, a mint örömmel értesültünk, a fényes rimaszombati egyház lelkészévé választotta. A derék ifjú lelkész, a ki az erdőbényei kis egyházban is kiváló jeleit adta lelkészi buzgalmának és hívatottságának, az új állomáson szélesebb és megfelelőbb munkatért fog találni tevékenységének. Kívánunk hozzá erőt és segédelmet! — *Baltik frígyes*, a dunáninnyi ág. ev. egyházkerület püspöke, a balassagyarmati nagy és előkelő egyházközség lelkészévé választott. E ténynek annál nagyobb jelentősége van, mert az ismeretes új területi beosztás folytán Baltik püspök, mint liptó-szentmiklósi lelkész, kerületén kívül esett, minthogy *Liptó* a tiszai kerülethez csatoltatott.

— **A tiszántuli ev. ref. egyhker. egyházi értekezlet nagyválasztmánya** f. hó 12-én d. e. 10 órakor a főiskolai tanári gyűlésteremben gyűlést tartott Lukács Ö. és Ujfalussy Béla kettős elnöklete alatt. Jelenvoltak: Kiss Áron püspök, Széll Kálmán, Szabó Károly, Nagy István, Sütő Kálmán, György Endre, Némethy Lajos, Kiss Albert, Dicsőfi József, Soltész János, Soltész Farkas, Zsigmond Sándor, Tóth Sámuel, Balogh Ferencz, Dr. Erdős József, Csiky Lajos, Dr. Medve Kálmáné úrnő, választm. tagok, Ferenczy Imre segédlelkész. Jegyző: Görömbey Péter. Egyes elnöki bejelentések tudomásul vétele után tárgyalás alá vette a nagyválasztmány e lap 21. számában közlött ügyviteli szabályzatot, melyet csekély változtatással teljes lényegében elfogadott. Csiky Lajosnak a belmissióra vonatkozó fentebb közlött véleményét helyeslőleg fogadva, a N.-Váradon tartandó gyűlés elé terjeszteni határozta; az egyházak anyagi ügyeire és az egyházfentartási alapra vonatkozó vélemény, nem jelenvén meg az előadó, nem tárgyalatható, de a n.-váradai gyűlés tárgyai közé kitézetett; a millenium alkalmával Budapesten tartandó országos egyházi értekezlet eszméjét a nagyválasztmány elejtette. A n.-váradai közgyűlés idejét október 31-re tűzte ki, melyen szónoknak Szabó János esperest kéri föl a nagyválasztmány s előadónak fölkeri: a belmissióról Csiky Lajost; az egyházak anyagi ügyeiről Ferenczy Gyulát; a diakonátusról Turzó Gyulát és Soltész Jánost; a lelkészek jövő képesítésének követelményeiről Gulyás Lajost és Dr. Csécsi Miklóst. Ugyancsak a nagyváradai gyűlésen fognak megalakítani a nagyválasztmány egyháztársadalmi, nevelésügyi és irodalmi szakosztályai is.

— **A tanévvégi ünnepélyes hálaadó Istenítészelet** főiskolánkban e hó 13-án reggeli 9 órakor tartatott meg az oratoriumban. A tanárok és tanuló ifjakon kívül jelenvoltak ft. Kiss Áron püspök, Simonffy Imre kir. tanácsos, a főiskola helyi gondnoka, dr. Medve Kálmán presbyter, egyházunk s iskolánk ügyeinek e lelkes bajnoka. A gyülekezeti ének után a főiskolai énekkar énekelt, majd Csiky Lajos theol. akad. tanár, mint főiskolai lelkész mondott kenetteljes imádságot; végül a kántus még egy éneke után az ifju gyülekezet énekelt a hálaadás megindító hangján: „dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás“. Az Istenítészelet végeztével főtiszt. püspök úr elismerő szavakat intézett a tanácsteremben összegyűlt tanárikarokhoz, kiknek nevében Dr. Öreg János köszönte meg a püspök és gondnok urak vezérékesét főiskolánk ügyeiben. A nyilvános közvizsgálatok 14-én vették kezdetüket; az egyházkerület részéről *Lukács Ödön* f.-szabolcsi esperes úr vezeti a gymn. osztályok vizsgáit.

— **Ritka nemes tett az**, a melyet elismerésünk és tiszteletünk kifejezése gyanánt említünk meg e helyen, hogy t. i. gr. *Andrássy Dénes r. kath.* főúr a pelsőczi ev. ref. egyház régi temploma és tornya kijavítására 2000 frtot adományozott. Nagy jelentősége van az emelkedett gondolkodás e nemes megnyilatkozásának különösen ma, a mikor a kath. főurak jelentékeny része ádáz harcot vív a szabad intézmények ellen az ultramontanferdalizmus érdekében. De jelentősége van e ténynek annyiban is, hogy némely prot. mágnásaink és gazdag földesuraink is tanulhatnának belőle valamit.

— **Szijasrtó Sámuel** kir. tanácsos a losonczi ev. ref. egyház részére 20,000 frtot, két házat és földbirtokot, a prot. irod. társaságnak 400 frtot, a pápai ev. ref. felső leányiskolának 500 frtot, a budai ref. templom építésére 600 frtot hagyományozott. A kegyes hagyományozó nemes ténye az ő kiváló egyháziasságát dicséri.

— **Vettük az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek az 1895-ik évre kiállított Névkönyvét.** Szerkesztette Tóthfalusi József püspöki titkár. Az erdélyi egyházkerület az ő Névkönyvével a többi egyházkerületek közt mindig a legelső helyet foglalta el. A mostani 38-ik évfolyam kiállításával pedig az eddiginél is nagyobb munkásságot fejt ki a szerkesztés fejlesztésével. Főbb vázlatban felaláljuk benne a szokott részeket, u. m.: 1. *Történelmi részt.* 2. *Hivatalos részt*, ebben az egyházkerületi hivatalos személyzet kimutatását, az egyházmegyéket, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeket, tanintézeteket, összesített kimutatásokat, végül 3. *Betürendes részt.* A történelmi részben a népességre nézve 2-ik helyen álló marosi egyházmegye története kezdődik az egyes egyházközségek története megkezdésével, egyelőre csak 6 egyházközséggel foglalkozván. Nagy változáson ment át az *egyházmegyékre* vonatkozó adatok közlésénél eddig alkalmazott eljárás. Nevezetesen az eddig megszokott tételeken kívül az egyes egyházközségeknél ez uttal közli a névkönyv a lelkész és tanító születési évét, hivataloskodása éveinek számát, jelzi, hogy van-e torony, templom, harang? közli a más felekezetűek számát, a költségelirányzatot, a járás nevét, melyhez az egyházközség közigazgatásilag tartozik, az utolsó táviróállomás nevét stb. A *népmozgalmi adatok* szerint született az egyházkerületben 15.815; meghalt 10.033; szaporodás 5782 (az előző évben 4262 volt); hozzánk ájtott más felekezetektől 394, tőlünk kitért 133. Az egész kerületben a létszáma 380.076-t tesz. Az anyaegyházak száma az előző évi 518-ról társítás folytán 498-ra szállott; működik 502 rendes lelkész, 34 körlelkész, 30 segédlelkész; nyugalmazva van 15 lelkész, van 188 *lelkési özvegy* és 159 *kiskorú árva!* 32 lelkészi állomás betöltetlen (hát tanítói?). Az összesített kimutatásoknál czélszerűbb volna az egyházmegyéket betürendes sorba helyezni. E rövid kivonatból is látható, hogy mi mindenre terjesztette ki gondját a Névkönyv szerkesztője. Természetes, hogy ezek miatt a munka terjedelme sokkal nagyobb arányt öltött az eddiginél. A mult évi 195 lap volt, a mostani már 440; magába véve tesz annyit, mint a többi 4 egyházkerület e nemű kimutatása egybevéve. Nyomatott Kolozsváron, a „Közművelődés“ részvény társaság (ev. ref. kollégium) nyomdájában. Ára 1 frt 35 kr.

— **Nem ok nélkül vált egészen szójárassá a közelebbi hetek alatt Debreczenben a diákjárás kifejezés.** Az országos diákszövetség gyűlésezése, a kerületi torna-verseny, s hogy más tanintézetek ifjainak látogatását ne említsük, közelebről a n.-enyedi tanuló ifjaknak debreczeni látogatása tanárok vezetése alatt méltó okot adott erre. Mult számunkban történt megemlítéshez

képest a n.-váradai tornaversenyen megjelent enyedi tanu-
lók Karczag és Madaras után a Hortobágyon át szeren-
csésen megjöttek kísérő tanáraikkal együtt városunkba.
A város, az egyház, a főiskola és a főiskolai tanárok
minden lehető elkövettek kedves vendégeik iránt érzett
szeretetök kimutatására, kik e hó 8-án az esti vonattal
hagyták el városunkat.

— **Halálozások.** Nagy veszteséget szenvedett egy-
házunk s közelebről a f.-szabolcsi egyházmegye egyik
rég, buzgó és hűséges szolgájának *Gonda Balázs* berczeli
ev. ref. lelkésznek f. hó 9-én, életének 72-ik, boldog
házasságának 43-ik, lelki pásztorkodásának 46-ik eszten-
dejében történt elhunytá által. A megboldogult sokkal
jelentékenyebb és érdemesebb tagja volt lelkészi karunk-
nak, semhogy emlékezetének megörökítésére elhunytának
puszta fölemlítését elengedőnek tartanók. Kérjük ennélfogva a hozzá közelebb állókat, hogy lapunk számára az elhunyt életpályája és működéséről részletesebb tudósítást küldeni sziveskedjenek.

Részvételt olvastuk a következő gyászjelentést, melyet lapzártakor vettünk: Özv. id. Szikszay Józsefné szül. Németh Ida maga és gyermekei u. m. Szikszay István és neje Kovács Erzsébet s gyermekei Inez és Sarolta, Szikszay József, Szikszay Erzsébet és férje Szabó Lajos, Szikszay Matild és Berta, ugy szintén Szikszay Julianna, özv. Béressy Istvánné mint testvér nevében is fájdalomtelt szívvel jelenti a legjobb férjnek, a felejtethetlen jó apának, nagyapának és testvérnek *id. Szikszay József*, nyírbátori ev. ref. lelkésznek, a f.-szabolcsi ev. ref. e. m. nyug. tanács birájának, nyírbátori takarékpénztári vezérigazgatónak f. év és hó 12-én reggeli 6 órakor életének 77-ik lelképásztorságának 48-ik évében hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak hűlt tetemei f. hó 13-án d. u. 4 órakor fognak az ev. ref. egyház szertartása szerint, a nyírbátori sírkerthben örök nyugalomra tétetni. Nyírbátor, 1895. junius 12. Áldás és béke a kihűlt porokra!

Két kiváló világi férfi haláláról kell még hírt adnunk, kik erős oszlopoi voltak egyházunknak. Az egyik léczfalvi *Gyárfás Domokos*, a ki a sz.-udvarhelyi ev. ref. kollegiumnak volt főgondnoka s általában az egyházi és iskolai ügyeknek több mint félszázadon át fáradhatatlan bajnoka. Halála Szegesváron, junius 6-án 81 éves korában következett be s Székely-Keresztúron helyeztetett jun. 8-án örök nyugalomra. Haláláról az udvarhelyi kollégium előjárósága és tanári kara adott ki gyászjelentést. — A másik érdemes férfi *Dienes Lajos* ügyvéd és nagybirtokos, kinek halálát az örségi ev. ref. egyházmegye gyászolja, mely az elhunytban érdemes gondnokát veszítette el f. hó 8-án. Nyugodjanak csendesesen, mi pedig őrizzük meg a hű munkások emlékezetét!

T. olvasóinkhoz. Az első félévnek végéhez közeledvén, tisztelettel kérjük t. olvasóinkat az előfizetés megújítására, illetőleg a hátralék beküldésére.

TARTALOM-JEGYZÉK: Lelkészcserélés meghívás útján. Dr. Kovács Sándor. — Levél és epilógus. I. Levél. Szabó Aladár. II. Epilógus. Erőss Lajos. — Válasz a „Quid tunc“-ra. Szalay József. — Vélemény a belmissióra vonatkozólag. Csiky Lajos. — Egyházi régiség. Földvári László. — Irodalom. — Különfélék. — Pályázat.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat tanári állásokra.

Az államilag segélyezett *mezőturi ev. ref. főgymnásium* fenntartató testülete pályázatot hirdet 4 rendes tanári állásra és pedig:

1. Latin-magyar, esetleg classica philologia.
2. Német-magyar, esetleg német-latin.
3. Történelem-latin, esetleg más tárggyal a latin helyett.
4. Természettan-mennyiségtani rendes tanári állásokra.

Mindezen rendes tanári állásokkal 1200 frt törzsfizetés és 200 frt lakbér javadalom jár, mely összegek az ev. ref. egyház pénztárából évnegyedenként előleges egyenlő részletekben fizettetnek ki.

A miniszteri megbizzottal az államsegély iránt már meg is kötött szerződés szerint 1400 és 1600 frt törzs fizetéses fokozatok is léteznek, a melyekre a korban idősebb tanárok érdem szerint promoveáltatnak a fenntartó testület által.

Az államsegély teljes összegének folyósításától számítva 500 frtig emelkedhető 100—100 frtos ötödéves korpótlékban is részesülnek a tanárok. Az eddig eltöltött évek a fokozatos előléptetéseknél beszámíthatnak.

Mint hogy ez idő szerint a főgymnásiumi *igazgatói állás* üresedésben van és a jövő év folyamán ez az állás is betölteni fog, ezen körülményre a pályázók figyelme különösen is felhívatik, mert az *igazgatói állás az így kiegészített tanári karból fog az arra leghivatottabb által betöltetni.* Az igazgatói állás javadalma, a jövő évben még 1200 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér és 200 frt igazgatói tiszteletdíj; az államsegély folyósítása után pedig 1600 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér, esetleg szabad lakás a főgymn. díszes épületében és 300 frt tiszteletdíj. Ha a pályázat ki nem elégitő eredménye miatt helyettes tanár választatnék, ennek javadalma évi 800 frt leend a fent írt módon kiszolgáltatva.

Ez állásokra ev. reform. vallásu egyének pályázhatnak. Pályázók végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségeküket s vallásukat, életkorukat, egészségöket, eddigi szolgálataikat, nyelvösmertöket s hadkötelezettségeküket igazoló okmányaikkal felszerelt pályázati kérvényöket a főgymnásiumi igazgató-tanács elnökéhez *július 15-ig* adják be.

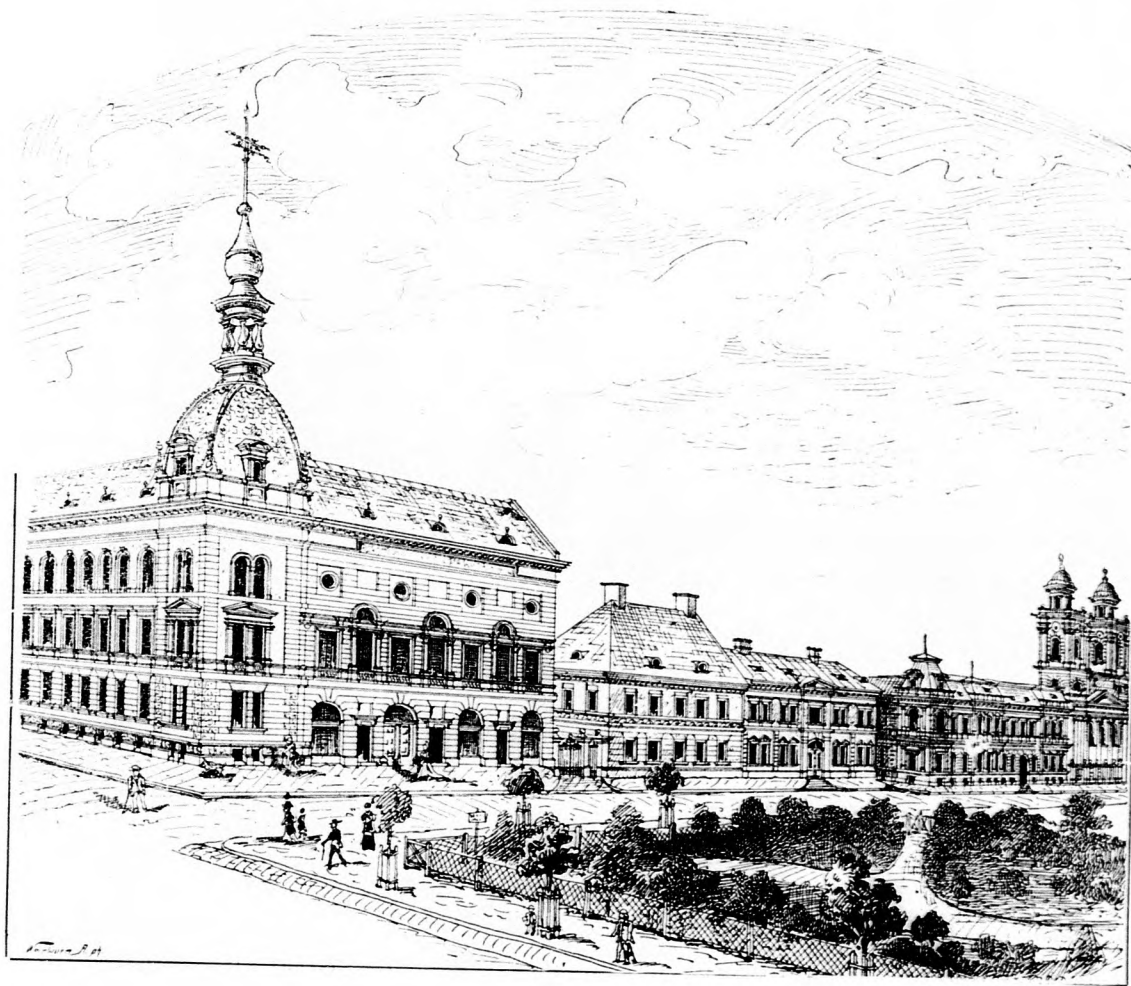
A tanárok kötelezett tagjai az országos nyugdíj-intézetnek, s állomásaikat *f. évi szeptember hó 1-én* kötelesek elfoglalni.

Az elválasztott tanárok egy évi sikeres működés után állandósíthatnak.

Az ev. ref. egyház-tanács megbízásából
Mező-Tur, 1895. jun. 9.

Dr. Ádám Sándor,
főgondnok.

Lukács Dániel,
ev. ref. lelkész s ig.-tan. elnöke.

TÁJÉKOZÁS

A KOLOZSVÁRI EV. REF. THEOLOGIAI FAKULTÁS FELŐL.

Akolozsvári ev. ref. theologiai fakultás, kapcsolatban a Ferencz József tudományegyetemmel, folyó év szept. havában működését, Isten segedelmével, megkezdi. Ez új intézmény főczélja nemcsak az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, hanem egész egyetemes egyházunkban a lelkészi pályára lépendő ifjaknak módot és alkalmat nyújtani arra, hogy egyetemi szinten álló tudományos s annak kiegészítésül gyakorlati képzést sajátíthassanak el s egyszersmind a protestáns lelkésztől méltán megvárható társadalmi műveltségre tegyenek szert. E főczélját elérni törekszik az által, hogy a szorosabb értelemben vett theologiai szakképzést kiegészíti a Ferencz József tudományegyetem bölesészeti, részben jogi fakultásán elsajátítható egyetemi képzéssel s tekintettel arra, hogy a lelkészi pályára készülő ifjak általában véve szegény sorsuak, részükre nemcsak tandíjmentességet biztosít, de alább jelzendő feltételek mellett őket az intézetben a *bennlakás* (internatus) és *teljes ellátás* (konviktus) kedvezményében is részesíti.

Tekintettel továbbá a közelmúlt évek sajnós tapasztalataira, melyek szerint középiskoláinknál az egyes tanszékekre, főként egyes tudományágakra alkalmas szakképzett egyének vagy épen nem, vagy nagyon csekély számmal jelentkeznek s a tanárhiány miatt középiskolai oktatásunk súlyos bajokkal küzd s nem egyszer fennakadást szenved, s tekintettel arra, hogy e sajnós jelenség magyarázatát abban találja főként, hogy a tanári pályára hivatottak többsége is, mint a lelkeszi pályára lépőké, szegénysorsu, ez új intézménynek *másodsorban*, de *nem kevésbé fontos czélja*: segítő jóbort nyújtani az arra hivatottaknak, kik a Ferencz József tudományegyetemmel kapcsolatban álló tanárképezdőben akarják magukat pályájukra előkészíteni és pedig az által, hogy részükre is az intézetben bennlakást és kedvezményes feltételek mellett ellátást biztosít. Tekintettel végül arra a testvéries viszonyra, mely a hazai protestáns egyházakat közös czéljaik és érdekeik kötelékeivel egymáshoz fűzi s a kölcsönös támogatást erkölcsi és hazafias kötelességükké teszi: ez új intézmény a jelzett kedvezményben a tanári pályára készülő ifjak közül nemesak az ev. ref. hitvallásu, hanem általában véve a tanárképezde *protestáns* vallásu növendékeit is egyaránt részesíti abban a bizonyos reménységben, hogy nemesak a hazai *protestáns* művelt közönség, hanem általában véve mindazok, kik középkutatásunk nagy fontosságú ügye iránt érdeklődnek, ez új intézményt kezdeményezésében áldozatkészségükkel támogatni fogják. Megjegyezzük azonban, hogy a tanárképezdőbe járó ifjak is, a dolog természeténél fogva, fegyelmi és rendtartási tekintetben a lelkesznövendékekkel egy és ugyanazon szabályok és elbírálás alá esnek.

Az új intézmény létrejöttét két évtizedig tartott előkészület nehéz küzdelmei előzték meg s annak megalapíthatását az erdélyi ev. ref. egyházkerület túlnyomó többségének anyagi és erkölcsi támogatása mellett jelentékeny mérvben elősegítette egyetemes konventünk s kiváltképen az 1891—93-ik években tartott országos zsinatunk, mely 1892. ápril 2-iki ülésében 409. szám alatt kelt végzésével kimondotta, hogy: *«egy, a debreczeni főiskolával kapcsolatban álló teljes bölcsészeti fakultás, mint középiskolai tanárképező intézet; és egy, esetleg a kolozsvári tudományegyetemmel is kapcsolatba hozható ev. ref. theologiai kar (fakultás) felállítását, egyetemes egyházunk első rangu szükségei közé sorozza».*

Ez előzmények után lett lehetővé az, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület múlt évi rendes közgyűlése, az állandó igazgató-tanács részletes előterjesztése alapján, 23. jk. szám alatt kelt végzésével a fakultás költségelőirányzatát 367,295 frt tökéértékkel, 32,012 frt 20 kr. évi szükséglettel, 32,393 frt 25 kr. évi fedezettel, 381 frt 05 kr. évi felesleggel helybenhagyta s megerősítette: igazgató-tanácsunkat felhatalmazta, hogy a szervezett *öt* rendes tanári s két docensi állást, a legkiválóbb szakerők tekintetbe vételével, meghívások útján töltsé be, a fakultás elhelyezésére szükséges építkezést eszközölje; s megtévén a kellő lépéseket a fakultásnak a Ferencz József tudományegyetemmel kapcsolatba hozása nagyfontosságú kérdésében, az új intézet ünnepélyes megnyitása alkalmára a kerület nevében a konventet hívja meg.

Igazgató-tanácsunk e felhatalmazás alapján küldetésében minden irányban eljárta és pedig sikerrel. A mi első sorban a fakultásnak a Ferencz József tudományegyetemmel való kapcsolata kérdését illeti, megokolt felterjesztésünkre a vallás- és

közoktatásügyi m. kir. Minister úr az egyetemi tanács útján kihallgattatva a tudomány-egyetem egyes karait, az egyetemi tanács egyhangu pártoló ajánlata folytán ápril 18-án 18936—1895. szám alatt kelt magas leiratával a kapcsolatba hozatalt, kiváló jelentőségű kedvezmények biztosításával, engedélyezte.

Leiratában a többek közt kijelenti, hogy *nemcsak a ref. egyház, de egyenesen az állam érdekében állónak tartja, hogy a református papjelöltek szoros értelemben vett szakképzettségük mellett hazai tudomány-egyetem útján minél szélesebb körű általános műveltségre tegyenek szert, ezáltal a kultúrának minél hivatottabb terjesztőivé s a magyar állameszmének minél lelkesebb apostolaivá váljanak.* Miután pedig kétségtelen, hogy a theologiai tudományok mellett nem volna lehetséges, hogy a papjelöltek a tudomány-egyetem rendes hallgatóiul a röviddel ezelőtt fölemelt szabályszerű (20) óraszámra beiratkozhatnak s így a reájuk nézve oly fontos rendszeres egyetemi oktatásban részesüljenek, — megengedi, *hogy a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás növendékei a kolozsvári tudomány-egyetem bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karán félveik teljes beszámítására való jogosultsággal rendes hallgatókul olyképp iratkozhatnak be, hogy a tanulmányi, fegyelmi és leckeépényszabályzat 49-ik §-ától eltérőleg csak heti 10 óra hallgatására köteleztessenek s az egyetemi rendes hallgatókat megillető összes jogokban és kedvezményekben részesüljenek, kivéve azon állami ösztöndíjakat, melyek a tanári pályára lépő s a tanárképezdébe járó ifjak számára vannak rendszeresítve.* Ugyane leiratában megengedte a Minister úr azt is, a mi hasonlóképp nagy jelentőségű elvi kedvezmény, *hogy a fakultás hallgatói, kikre nézve az egyetemen a heti 10 óra hallgatása kötelező lesz, a négyéves tanfolyam végeztése után azonnal minden felterjesztés és felsőbb helybenhagyás nélkül bölcsészettudori szigorlatra jelentkezhetnek.*

E mellett is hatályban marad azonban a vallás- és közoktatásügyi Ministernek 1888 július 19-én 23728. szám alatt kelt azon kedvezményes rendelete, mely szerint a theologiai tanfolyamot végzett amaz ifjak, kik a tanári pályára is minősültséget akarnak szerezni, pótlólag az egyetemen csak két évi tanfolyam hallgatására kötelesek. A fakultás szegénysorsu növendékeinek kilátása nyílik arra is, hogy az egyetemen a tandíjelhnyérés kedvezményében részesüljenek, *a mennyiben pedig ez némelyekre nézve eszközölhető nem lesz, azok helyett a tandíj fizetésének terhét a fakultás alapja fogja hordozni.*

Igazgatótanácsunk eljárása sikerre vezetett a tekintetben is, hogy a fakultásnál szervezett 5 rendes tanszékre kiváló szakerőket vala szerencsés megnyerhetni és pedig az ujszövetségi írásmagyarázat tanszékére s egyszersmind a fakultás első igazgatójával nagytiszteletű *Kenessey Béla* aát, ez ideig a budapesti ev. ref. theologiai-akadémia rendes tanárát; a gyakorlati theologiai tanszékre nagytiszteletű *Molnár Albert* aát, a marosvásárhelyi kollégiumnál volt rendes tanárt, utóbb ottani lelkipásztort; a hit-tani tanszékre nagytiszteletű *Nagy Károly* aát, theologiai magántanárt s ez idő szerint nagyenyedi lelkipásztort; az ó-szövetségi írásmagyarázat tanszékére nagy-tiszteletű *Kecskeméthy István* aát, a keleti összehasonlító nyelvészet tudorát, előbb budai, majd paksi lelkipásztort, s végül az egyháztörténelmi tanszékre nagytiszteletű *Pokoly József* aát, ez ideig geszti lelkipásztort. A meghívott tanárok állomásaikat f. évi szeptember 1-én foglalják el.

A beiratkozások határideje f. évi szeptember 12-ike. A felvételre a folyamodások az érettségi bizonyítványokkal, illetőleg a theologiai vagy az egyetemi indexekkel együtt a f. évi szeptember 5-ig nyújtandók be a fakultás igazgatójánál, nagytiszteletű *Kenessey Béla* urnál Kolozsvárott. A kitűzött határidőn (szept. 5.) túl folyamodványok nem fogadtatnak el. A tan- és órarend később fog közzététetni. Előre jelezzük azonban, hogy ha jelentkezők lesznek, már az első tanévben mind a négy évi tanfolyamon megkezdődnek az előadások, és pedig szeptember hó 15-én, az egyetemi előadásokkal egyidejűleg. Jelentkezéseket előre is elfogad az igazgató Budapesten (Csepel-rakpart 7.) augusztus hó 15-én túl Kolozsvárott, a ref. theologiai fakultás épületében. A fakultás ünnepélyes felavatása f. évi október havában fog megtörténni, a mikor az ünnepélyen részt veendő egyetemes konventünk rendkívüli üléseit Kolozsvárott fogja megtartani.

E tájékozás czimképe feltünteti a fakultás új épületének és környezetének egy részét. Az épületben, melynek értéke, a fent jelzett tőkeértéken felül, belső felszereléssel együtt megközelíti a 200,000 frtot, a tanári és docensi lakásokon kívül 100 ev. ref. theologiai és tanári pályára készülő protestans ifju nyerhet benlakást. A berendezés, a nevelés-, oktatás- és egészségügyi követelményeknek mindenben megfelelő. Külön vannak háló-, nappali, tanuló-, olvasó- és a konviktusi étkező-termek. Az első és második emeletet üveges fedett folyosó futja körül. Lesz tornacsarnok, hideg s meleg fürdőkre, zuhanyokkal berendezett közös fürdőhelyiség, központi fűtés és világítás az egész intézetben. A telek nagy kertje, melynek egyik határa a Szamos folyó parkszerű berendezést nyer s az épület homlokzata, mint a czimkép mutatja, a Trensén-tér parkjára tekint.

A konviktusban a teljes ellátás, reggeli, ebéd, vacsora díja fejenkint egy tanévre 80 frt. Lesznek azonban mérsékeltebb föltételek is, és pedig a szegényebb sorsu, jó igyekezetű theologusok részére 50 és 25 frtos kedvezmények adományoztatnak esetleg egyesek a tápdíj fizetése alól teljesen felmentetnek.

Ezekben kívánta igazgató-tanácsunk körvonalozni az új intézmény magasrendű czélját, az arra vezérlő intézkedéseket; kapesolatát a Ferencz József tudomány-egyetemmel; azon kedvezményeket, melyeket a papi s tanári pályára lépő ifjaknak biztosít, és az intézet berendezésének főbb mozzanatait. Ajánljuk e *Tájékozást* a hazai művelt közönség szives figyelmébe s különösen kérjük az összes hazai középiskolák t. cz. Igazgatóságait, hogy ezt a folyó tanév végén az érettségi vizsgára lépő prot. vallásu ifjakkal tudomásvétel végett közölni sziveskedjenek.

Az Atya, Fiu, Szentlélek, egy örökké élő Istennek szent nevében kezdendi meg az új intézmény áldásos működését!

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának 1895. évi május hó 19-én tartott üléséből.

Kolozsvártt, 1895 május 20.

Parádi Kálmán

tanügyi előadó.

Szász Domokos

ev. ref. püspök.